

V roce 2017, kdy Národní památkový ústav chce více prezentovat otázky kulturní krajiny, je každá příležitost k prohloubení mezioborové spolupráce v této oblasti nanejvýš potřebná.

Věra KUČOVÁ; Jiří BALSKEÝ

Restaurování a ochrana uměleckých děl 2016 – originál, kopie, faksimile

Originál, kopie, faksimile byl podtitul jedenáctého ročníku konference Restaurování a ochrana uměleckých děl, kterou každoročně pořádá Arte-fakt, sdružení pro ochranu památek, z. s. Tento ročník se konal v prostorách Galerie Středočeského kraje v Kutné Hoře 24. listopadu 2016.

Atraktivní téma přilákalo do bývalého refektáře jezuitské koleje přes 150 účastníků. Ti vyslechli jedenáct přednášek, které dané téma reflektovaly z pohledu restaurátorského, technologického a umělekohistorického.

Vzhledem ke skutečnosti, že se konference konala při příležitosti desátého výročí založení spolku Arte-fakt, otevřel její program jako předseda spolku autor tohoto textu příspěvkem nazvaným *Arte-fakt, sdružení pro ochranu památek, z. s. – deset let existence spolku*, ve kterém přiblížil přítomným důvody vzniku spolku, jeho hlavní cíle a přehled jeho bohaté desetileté činnosti. Na vybraných příkladech realizovaných akcí, zejména konferencí, workshopech a komentovaných prohlídkách restaurátorských projektů, poukázal na nejen výsostně odbornou, ale i osvětovou činnost spolku na poli restaurování a péče o památky.

S úvodním příspěvkem k tématu konference vystoupil Zdeněk Vácha, ředitel NPÚ, ÚOP v Brně. Ve svém brilantním vystoupení shrnul minulé i současné významy aktuálních pojmů týkajících se obnovy památek v souvislosti s jejich proměnou a doplňováním. Připomněl některé ze zásadních statí, které se v minulosti problematice vztahu originál–kopie věnovaly a na základě kterých byl definován pozdější diskurz přístupu k obnově památek. Na bohatém obrazovém materiálu přiblížil historická i současná řešení konkrétních případů.

V příspěvku *Copiare, contraffare, imitare* seznámila jeho autorka Petra Hečková z Katedry humanitních věd Fakulty restaurování Univerzity Pardubice přítomné s konkrétními příklady „kopírování“ a „restaurování“ antik převážně v 16. století v Itálii. Na základě toho velmi jasně ilustrovala rozdíl v chápání pojmu „kopie“ v minulosti a současnosti a s tím související přístup k uměleckým artefaktům, k rozlišování jejich hodnot, k jejich obnově a v neposlední řadě také úloze uměleckých děl ve společnosti.

Ivana Kopecká z Oddělení preventivní konzervace Národního technického muzea v Praze ve své prezentaci představila přehled nejběžnějších analytických metod, které mohou posloužit k rozšíření znalostí a vědomostí o materiálovém složení zkoumaného díla v oblastech rozhodujících pro posouzení stáří a autenticity díla. Autorka se podrobněji věnovala možnostem průzkumu maleb, historických fotografií, keramiky, skla, textilu a sběratelských předmětů vyrobených z nejstarších polymerů.

Dopolední blok uzavřela Radka Šefců z Národní galerie v Praze příspěvkem nazvaným *Falza pod mikroskopem. Limity analytických metod*. Jak již název napovídá, autorka v něm přiblížila problematiku určování autorství, respektive odhalování falz uměleckých děl. V úvodu zmínila důvody vzniku kopií a falz a na základě veřejně dostupných dat poukázala na důvod, který je v současnosti hlavní – lukrativnost obchodu se starožitnostmi. Dále se věnovala vybraným metodám vhodným k analýze uměleckých děl a komplexnost tohoto úkolu představila na několika malířských dílech druhé poloviny 19. a první poloviny 20. století, jejichž analýzy byly provedeny v chemicko-technologické laboratoři Národní galerie v Praze.

Dopolední blok věnovaný restaurování sochařských uměleckých děl otevřel restaurátor Martin Kulhánek, který seznámil přítomné s komplexní obnovou – zachranou a rekonstrukcí sousoší Panny Marie mezi anděly v Kutné Hoře. V prezentaci zásahu nastolil několik zásadních otázek, jako například: Co s vážně narušeným originálem? V jakém případě ho ještě restaurovat a v jakém již nahradit? Kde jsou hranice obhajitelnosti takového rozhodnutí? Jak a kde důstojně prezentovat originál v torzálním stavu? Příspěvek v neposlední řadě upozornil na aktuální problematiku vhodného umístění památky ve veřejném prostoru, zejména ve vztahu historické památky a jejího dynamiky se měnícího okolí.

V programu jako tradičně nechyběl zahraniční host. Tentokrát jím byl Bedrich Hoffstädter, někdejší vedoucí restaurátorského oddělení SNG v Bratislavě. Ten na příkladu středověké polychromované plastiky Panny Marie, tradičně považované za barokní práci z druhé poloviny 17. století, představil komplexní restaurátorský zásah, na jehož počátku stál důkladný restaurátorský průzkum, v jeho průběhu odvázná eliminace nevhodných doplňků a na jeho konci důsledné doplnění chybějících tvarů. Takto vedený zásah pomohl plně rehabilitovat podobu a hodnotu znovuobjevené plastiky a navrátit jí její liturgickou funkci.

Restaurátor Josef Čepelka se v příspěvku nazvaném lapidárně *Výroba laminátových forem* věnoval způsobům zhotovení negativní formy a následného výdusku či odlitku v případech, kdy je nutné z různých důvodů přistoupit ke zhotovení kopie kamenosochařské památky. Díky příkladům ze své několikaleté zahraniční praxe se s přítomnými podělil o zkušenosti

především s přípravou a použitím forem z kvalitních silikonových kaučuků.

Výtvarník a restaurátor Tomáš Lahoda se zamýšlel nad skutečnostmi, které mohou zásadním způsobem ovlivňovat specifický charakter výsledné malířské kopie. Mezi tyto skutečnosti zařadil možnost přístupu k originálu, charakter originálu, stav jeho dochování a v neposlední řadě zadání objednatele. Auditoriu představil projekt kopírování barokních portrétů z Valdštejnské rodové galerie pro soukromého objednatele, kopírování velkoformátových renesančních obrazů pro kapli zámku Sonderborg v Dánsku a kopírování (vytvoření variací) historických portrétů pro město Trondheim v Norsku.

O výrobě replik kachlů historických kamen hovořila restaurátorka Sylva Antony Čekalová. V první části přednášky se zamýšlela nad skutečností ovlivňujícími rozhodnutí, zda nahrazovat historický materiál replikou, či nikoliv, zatímco v druhé části nad skutečnostmi zásadními pro volbu materiálu na výrobu replik. Ve třetí části se pak podělila s přítomnými o praktické zkušenosti s restaurováním a rekonstrukcí tahových kamen z hradu a zámku Bečov nad Teplou, neorokokových kamen z francouzského velvyslanectví v Praze a barokních kamen z usedlosti Kotlářka.

O závěrečný příspěvek konference se postaral Radomír Slovák, vedoucí Ateliéru restaurování a konzervace papíru, knižní vazby a dokumentů Fakulty restaurování Univerzity Pardubice. V něm se detailně věnoval zhotovení faksimile řezané gotické knižní vazby z první poloviny 15. století ze sbírek Vědecké knihovny v Olomouci.

Součástí konference byla vernisáž výstavy Restaurovaná díla na papíru ze sbírek GASK, na které mohli návštěvníci obdivovat malířská díla významných českých autorů, restaurovaná studenty Ateliéru restaurování uměleckých děl na papíru Fakulty restaurování Univerzity Pardubice pod vedením vedoucího ateliéru Josefa Čobana v roce 2016.

Texty přednášek jsou s bohatým obrazovým doprovodem otištěny ve sborníku z konference. Sborník lze, stejně jako sborníky z předchozích konferencí, v elektronické podobě stáhnout zdarma na: www.arte-fakt.cz nebo v tištěné podobě objednat na: lubos.machacko@upce.cz.

Konference se konala za podpory Středočeského kraje.

Luboš MACHAČKO